

Marija Josipović*
Dr. sc. Goran Tomašević**
Dražen Tripalo***

NOVA ULOGA SUCA U IZVRŠAVANJU KAZNE ZATVORA

Novim Zakonom o izvršavanju kazne zatvora koji je upravo stupio na snagu u Hrvatskoj se, s ciljem osiguranja sudskog nadzora nad postupkom izvršenja zatvorskih kazni, uvodi institucija suca izvršenja. Autori u ovom radu iznose svoja, ponekad i suprotstavljena, stajališta o ovlastima koje bi, u spomenutom postupku, trebao imati sudac izvršenja. Uz zakonska rješenja povezana uz nadležnost i ustroj službi sudaca izvršenja iznose i svoja mišljenja o pojedinim spornim pitanjima koja će, kako smatraju, potaknuti novodoneseni zakonski propisi.

Autori su, međutim, suglasni da je uvođenje suca izvršenja ogroman korak naprijed u zaštiti temeljnih prava građana te u radu iznose i svoje prijedloge o organiziranju centara za izvršavanje kazni zatvora i o broju potrebnih sudaca izvršenja.

I. UVODNE NAPOMENE

1. Uloga suca u postupku izvršavanja zatvorskih kazni

Načelni stav o načinu društvene reakcije na kriminalitet izražava se ne samo u materijalnom kaznenom pravu (gdje se određuju inkriminacije, kaznenopravne sankcije te uvjeti za njihovu primjenu) i u kaznenom postupku (gdje se spomenute sankcije izriču ako su ispunjeni zakonski uvjeti) već i *tijekom izvršavanja spomenutih sankcija*. Zbog toga se kazneni postupak i postupak izvršavanja bitno približavaju - *kazneni postupak postaje prva, a izvršavanje sankcija druga faza u državnom djelovanju u povodu počinjenog kaznenog djela*. Neuspjeh u izvršavanju upućuje na neuspješnost čitavog kaznenopravnog sustava - stoga se u svijetu danas toliko i raspravlja o potrebnim reformama upravo na području izvršenja kaznenopravnih sankcija.¹

* Marija Josipović, predsjednica Povjerenstva za izradu Nacrta zakona o izvršavanju kazne zatvora i načelnica Odjela pravnih i općih poslova Uprave za izvršenje sankcija Ministarstva pravosuđa RH

** Dr. sc. Goran Tomašević, redoviti profesor Pravnog fakulteta u Splitu

*** Dražen Tripalo, sudac Županijskog suda u Zagrebu

¹ Često se danas ističe da se putem sustava izvršavanja kazni, posebice zatvorskih, najbolje očituje, možda i više nego kroz kazneno postupanje, stvarni stupanj demokratizacije nekog društva.

Jedno od najvažnijih pitanja pri tome jest ono o udjelu suda - treba li i kako sud sudjelovati u izvršenju? Kako u teoriji tako i u zakonodavstvima modernih demokratskih država prevladava mišljenje, posebice zbog brojnih zlouporaba tijekom Drugog svjetskog rata i u doba staljinizma, po kojemu *legalitet tijekom izvršenja zahtijeva veća jamstva od onih koja mogu pružiti administrativna tijela*.² Ovo stajalište zahtijeva *judicijalizaciju postupka izvršenja*, dakle određivanje sudske nadležnosti tijekom izvršavanja kaznenopravnih sankcija, a posebice tijekom izvršavanja zatvorskih kazni.³

Navedeno stajalište o potrebi sudskog nadzora nad postupkom izvršavanja zatvorskih kazni postupno se ostvaruje putem zakonskih reformi uglavnom u posljednjih tridesetak godina. Najprije se, u prvoj fazi, penalna administracija prebacila iz policijske u nadležnost pravosudnih tijela. Zatim se u drugoj fazi, što je posebice izraženo u Francuskoj, u penalni sustav uvode suci izvršenja uz postupno proširivanje njihove nadležnosti. Na kraju se, u trećoj fazi, prihvaćanjem ideje o potrebi zaštite tzv. *minimalnih prava osuđenika*⁴, što u cijelosti spada u sudsku nadležnost, u većini europskih država provodi potpuna reforma prava izvršenja.

2. Reforma u nas

Novi Zakon o izvršavanju kazne zatvora⁵ objavljen je krajem 1999. g. (NN 128/99), a trebao je stupiti na snagu 1. siječnja 2001. Izmjenama Zakona stupanje na snagu odgođeno je do 1. srpnja 2001. (NN 59/00), da bi se, samo nekoliko dana prije tog datuma, prihvatio opširan tekst novih izmjena i dopuna kojima se, što je neuobičajeno čak i u našoj praksi čestih izmjena pravnih propisa, znatno mijenjaju zakonske odredbe već i prije nego su stupile na snagu.⁶

Ne ulazeći ovdje u razloge toga neuobičajenog postupka, koji očito ukazuje na bitno različite poglede, kako stručnjaka tako i nositelja političke vlasti, o načinu nadzora nad izvršavanjem zatvorskih kazni, a time i na različita stajališta

---

² Ovo je stajalište izraženo i u mnogim međunarodnim pravnim aktima kao što su npr. *Minimalna pravila za postupanje prema delinkventima* (OUN, 1953. g.), *Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda* (1950. g.) te *Europska konvencija o sprječavanju torture i nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja* (1989. g.).

³ Tako se sudska nadležnost tijekom izvršavanja zatvorskih kazni predviđa u Portugalu od 1945. g., u Njemačkoj od 1953. g., a u Francuskoj od 1958. g. U nekim se zemljama mijenjaju čak i materijalnopravne odredbe kako bi se omogućilo sudsko djelovanje u postupku izvršavanja zatvorskih kazni (Italija u razdoblju od 1975. do 1986. g., Austrija nakon 1987. g. te Njemačka 1977. g.). Više o ovome v. Tomašević, G.: *Reforma izvršnog kaznenog prava i sudski nadzor nad izvršenjem kazne zatvora - put prema zaštiti prava osuđenika*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Zagreb, godina 1, broj 1, str. 179 - 190.

⁴ Među kojima je posebice istaknuto pravo zatvorenika na kontakt s vanjskim svijetom.

⁵ Dalje u tekstu: ZIKZ.

⁶ V. *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora* (NN 59/01).

o opsegu zaštite temeljnih prava građana. Spomenuta temeljna prava, po našem mišljenju, mogu se, osim u kaznenom postupku, s teškim posljedicama zanemarivati upravo u postupku izvršavanja zatvorskih kazni. Stoga je uvođenje institucije suca izvršenja, a time i nadzora sudske vlasti nad penalnom administracijom, bitna novina u novom Zakonu. Predviđena je s namjerom da se naše izvršno kazneno pravo, posebice ono koje regulira tako osjetljivu materiju kao što je izvršavanje zatvorskih kazni, uskladi s europskim pravom,⁷ te da se, sukladno danas općeprihvaćenim civilizacijskim standardima, temeljna ljudska prava ograničavaju i oduzimaju isključivo u zakonom točno određenim slučajevima i od zakonom točno određenih državnih tijela, ali uvijek *pod sudskim nadzorom*. Uvođenjem suca izvršenja učinjen je ogroman korak - naime, do stupanja Zakona na snagu u nas se primjenjivao stari pravni sustav na području izvršenja koji je predviđao vrlo ograničenu, formalnu, a možemo kazati i praktički potpuno beznačajnu sudsku nadležnost. Unatoč odavno izvršenim društvenim promjenama u tom je sustavu sud izvršavao isključivo novčanu kaznu (!), a uloga mu je u nadzoru nad izvršavanjem kazni zatvora bila gotovo simbolična - sastojala se u eventualnom (vrlo rijetkom) posjećivanju suca kaznenih tijela (zatvora ili kaznionica), uz još rjeđe korištenu mogućnost upozoravanja na propuste, pri čemu sudac nije imao nikakvih ovlasti prema konkretnim (makar i nezakonitim) odlukama penalne administracije.⁸

Prihvaćajući stajalište o sudjelovanju suca izvršenja u postupku izvršavanja zatvorskih kazni, nužno je prihvatiti dvije temeljne postavke koje ćemo ukratko navesti.

- *Sudac izvršenja, djelujući u prvom stupnju, umjesto upravnih tijela treba donositi sve one odluke koje po svojoj pravnoj prirodi spadaju u sudsku, a ne u upravnu djelatnost.⁹ Protiv tih odluka žalba se može podnijeti sudskom vijeću.¹⁰*

⁷ Najvažniji međunarodni pravni akti povezani s izvršavanjem zatvorskih kazni navedeni su u radu: Pighi, G.: *La convenzione europea per la prevenzione della tortura e delle pene o trattamenti inumani o degradanti*, Rivista italiana di diritto e procedura penale, no. 4/1989, p. 1643 - 1662.

⁸ Ovaj sustav djelomično je još u primjeni jer se odredbe o sucu izvršenja počinju primjenjivati od 1. siječnja 2002. (v. čl. 185 ZIKZ).

⁹ Po svojoj pravnoj prirodi u sudsku djelatnost spada odlučivanje o svim pitanjima koja inače, sukladno propisima materijalnog kaznenog prava, sud rješava u kaznenom postupku ili su s takvim pitanjima neposredno povezana. Tako bismo u sudsku djelatnost, pa tako i u prvostupanjsku nadležnost suca izvršenja, mogli npr. ubrojiti: upućivanje na izdržavanje kazne zatvora, odlučivanje o zahtjevu za sudskom zaštitom, odobravanje prekida i opoziv prekida izdržavanja kazne zatvora, odobravanje i opoziv uvjetnog otpusta, računanje kazne ako odgovarajuću odluku nije donio nadležan sud; odlučivanje o nastupu zastare izvršenja kazne ili o obustavi izvršenja zbog smrti kažnjenika.

¹⁰ Nadležan sud i sastav vijeća određeni su odredbama Zakona o kaznenom postupku (čl. 19. toč. 4. i čl. 20. st. 5).

- *Sudac izvršenja, djelujući u drugom stupnju temeljem žalbe, nadzire isključivo zakonitost (ne i stručnu opravdanost) pojedinih upravnih odluka donesenih tijekom izvršavanja kazne zatvora. U tom je smislu ovlašten ukinuti, preinačiti ili potvrditi odluku upravitelja ili Ministarstva.¹¹*

3. Način izlaganja

Objašnjavajući ulogu suca u izvršenju kazne zatvora, nastojali smo u ovom radu iznijeti mišljenja različitih osoba koje su sudjelovale u pripremi zakonskog teksta ili će sudjelovati u njegovoj primjeni, a nemaju uvijek ista mišljenja o pitanjima povezanim uz širinu ovlasti suca izvršenja. Upravo stoga ovaj je članak rezultat rada troje autora, što, neminovno, uzrokuje određena ponavljanja, ali i ponekad različite odgovore na ista pitanja.¹² Kako se reforma izvršnog kaznenog prava priprema već nekoliko godina, o ulozi suca izvršenja već je napisano nekoliko radova na koje, iako su djelomično spomenuti i u ovom članku, svakako treba uputiti čitatelja.¹³

II. OSNOVNA OBILJEŽJA HRVATSKOG ZATVORSKOG SUSTAVA

4. Izvršavanje kazne zatvora prema Zakonu o izvršavanju kazne zatvora i kratak prikaz zatvorskih sustava

U studenom 1999. godine donesen je novi Zakon o izvršavanju kazne zatvora (Narodne novine, broj: 128/99), koji je nakon izmjena i dopuna (Narodne novine,

---

¹¹ Radi utvrđenja pravilnosti jedne od međusobno suprotnih odluka upravnog tijela i suca izvršenja bilo bi nužno predvidjeti i mogućnost odlučivanja u trećem stupnju. Time bi se omogućilo upravnom tijelu (npr. upravitelju) zahtijevati da konačnu odluku donese sudsko vijeće. Na taj bi se način onemogućilo sucu izvršenja konačno odlučivanje o pitanjima koja penalna administracija smatra stručnim.

¹² Marija Josipović (autorica II. poglavlja) bila je predsjednica *Povjerenstva za izradu Nacrta zakona o izvršavanju kazne zatvora*, a kao načelnica Odjela pravnih i općih poslova Uprave za izvršenje sankcija Ministarstva pravosuđa RH stručnjak je za postojeći penalni sustav. Član Povjerenstva bio je i Dražen Tripalo koji je autor III. poglavlja ovoga rada u kojemu, kao sudac Županijskog suda u Zagrebu, iznosi svoje viđenje sudačkog sudjelovanja u postupku izvršenja. Dr. Goran Tomašević (autor I, IV. i V. poglavlja) sudjelovao je u radu *Povjerenstva* pri izradi prve verzije *Nacrta zakona* te je pripremio upravo prijedlog teksta koji se odnosio na ovlasti suca izvršenja.

¹³ V. Josipović, M. i Tomašević, G.: *Prijedlog novog sustava izvršavanja zatvorskih kazni u Republici Hrvatskoj*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 5, br. 1/1998, str. 3 - 19; Tomašević, G.: *Uloga suca u postupku izvršenja zatvorske kazne*, Hrvatski ljetopis ..., god. 3, br. 2/1996, str. 829 - 841; *Reforma izvršnog kaznenog prava i sudski nadzor nad izvršenjem kazne zatvora - put prema zaštiti prava osuđenika*, Hrvatski ljetopis ..., god. 1, br. 1/1994, str. 179 - 190; *Sud izvršenja krivičnih sankcija*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. XXX, br. 2, 1993, str. 475 - 493.

broj: 55/00, 129/00, 59/01 i 67/01) u primjeni od 1. srpnja 2001. U Zakon su ugrađena načela i standardi Europskih zatvorskih pravila, Minimalnih pravila za postupanje prema delinkventima (UN, 1953), Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine te Europske konvencije o sprječavanju torture i nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja. Time je ovim zakonom prvi put u Republici Hrvatskoj detaljno propisan način i tijek izvršavanja kazne zatvora te položaj, prava i zaštita prava zatvorenika tijekom izdržavanja zatvorske kazne. Prijedlog Zakona o izvršavanju kazne zatvora bio je dostavljen na mišljenje ekspertima Vijeća Europe i od njih je ocijenjen visokom ocjenom.

Prema ZIKZ-u, kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima koji su ustrojbene jedinice Uprave za zatvorski sustav, jedinstvene upravne organizacije u sastavu ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora u cijelosti propisuje tijek izvršavanja kazne, postupanje sa zatvorenikom od trenutka prijama na izdržavanje kazne do njegova otpuštanja, mjere i aktivnosti koje se poduzimaju radi izvršavanja i ostvarivanja svrhe izvršavanja kazne zatvora. Na taj način Zakon ujednačava rad i postupanje sa zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima i tako jamči istoj kategoriji zatvorenika jednak položaj tijekom izdržavanja kazne neovisno o kaznionici ili zatvoru u kojoj kaznu izdržavaju.

Kazna zatvora izvršava se u šest kaznionica (Lepoglava, Glina, Požega, Turopolje, Lipovica i Valtura) i u četrnaest zatvora, a kao posebna kaznionica ustrojena je Zatvorska bolnica. U Zatvorskoj bolnici, osim liječenja zatvorenika i pritvorenika, izvršavat će se i sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja kad je izrečena uz kaznu zatvora.

Smještajni su kapaciteti u kaznionicama, posebno zatvorenima, i u zatvorima nedostatni, i to iz nekoliko razloga: Zakon je preuzeo europske standarde smještaja zatvorenika i to 4 m² i 10 m³ po jednom zatvoreniku uz mogućnost pojedinačnog smještaja, a od 2000. godine uočen je povećan broj zatvorenika koji s obzirom na kriminološka svojstva i poremećaje osobnosti (organizirani kriminal, ovisnici o drogama, seksualni delinkventi, nasilni zatvorenici, dugotrajni zatvor) moraju izdržavati kaznu u zatvorenim uvjetima. Zbog toga je izražen problem odgovarajućeg razvrstavanja zatvorenika, osobito onih s posebnim tretmanskim potrebama.

Kaznionice nisu odgovarajuće kategorizirane s obzirom na dob i kriminalni povrat zatvorenika, visinu kazne, izrečene sigurnosne mjere obveznog liječenja zatvorenika od ovisnosti, kako to Zakon propisuje. Zakon propisuje i osnivanje posebne kaznionice socioterapijskog tipa za zatvorenike koji su prije dolaska na izdržavanje kazne bili uključeni u socioterapijski postupak, a najprimjereniji prostor koji bi se mogao adaptirati za tu namjenu nalazi se u sklopu Kaznionice u Valturi.

5. Razlozi izmjena i dopuna Zakona o izvršavanju kazne zatvora

Prije početka primjene Zakona izvršene su njegove izmjene i dopune, a razlozi izmjena i dopuna mogu se svrstati u tri skupine:

a) Ustrojavanje zatvorskog sustava i usklađivanje s drugim zakonima

Kaznionice i zatvori prema Zakonu ustrojeni su kao posebne ustrojstvene jedinice i s pravnom osobnošću u ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa. Kaznionice i zatvori ne mogu imati svojstvo pravne osobe, jer je pravna osoba država.

Poslovi izvršavanja kazne zatvora po svojoj su prirodi specifični u odnosu prema ostalim poslovima državne uprave i kao takvi zahtijevaju izvjestan stupanj samostalnosti zbog specifičnosti stručnih poslova iz kojih proizlaze i posebnih ovlasti i obveza. Zakon nije propisao odgovarajući ustroj Uprave za izvršenje sankcija koji bi omogućavao uspješnu provedbu Zakona, pa je Zakonom trebalo ustrojiti Upravu za zatvorski sustav, koji je naziv usklađen s njenim poslovima, te Središnji ured Uprave. Odredbe o provedbi upravnog i inspekcijskog nadzora nisu bile usklađene s odgovarajućim odredbama Zakona o sustavu državne uprave. U dijelu ovlasti pri obavljanju inspekcijskog nadzora nije bila propisana ovlast nadležne Uprave za ukidanje i poništavanje, odnosno donošenje akta iz nadležnosti upravitelja kaznionice ili zatvora ako ga upravitelj nije donio.

Na čelu kaznionice, zatvora odnosno centra za izobrazbu je upravitelj koji je državni službenik. Zakon propisuje da se upravitelj i pomoćnik upravitelja biraju putem natječaja na četiri godine, uz mogućnost ponovnog izbora. Propisuje i mogućnost, pod uvjetima iz Zakona, razrješenja s položaja prije proteka roka od četiri godine.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora propisivao je ustrojbene jedinice u kaznionicama i zatvorima različito od općih propisa koji uređuju ustroj tijela državne uprave. Tim zakonom do izmjena i dopuna nije bilo propisano u čemu se sastoje posebni uvjeti rada zbog kojih se dvanaest mjeseci provedenih na takvim poslovima ovlaštenim službenim osobama računa kao šesnaest mjeseci staža osiguranja. Također, Zakon nije razlikovao, s obzirom na težinu posebnih uvjeta rada, duljinu staža osiguranja s povećanim trajanjem. Odredba kojom se osigurava dodatak na plaću u državnom proračunu nije bila usklađena sa Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, nije bio propisan način utvrđivanja plaće ovlaštene službene osobe niti prava ovlaštene službene osobe u slučaju privremenog premještaja na rad u drugu kaznionicu ili zatvor, ili u slučaju oboljenja ili ozljede koja je nastupila u obavljanju službe ili u povodu obavljanja službe, odnosno prava obitelji ovlaštene službene osobe koja u obavljanju službe ili u povodu obavljanja službe izgubi život.

ZIKZ također nije bio usklađen ni sa Zakonom o sudovima koji propisuje osiguravanje pravosudnih tijela od strane pravosudne policije. Prema prije važećem Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje, poslove osiguranja u kaznionicama i zatvorima obavljala je pravosudna policija koja je osiguravala i pravosudna tijela, pa je i u tom smislu Zakon trebalo dopuniti.

Radi podizanja razine sigurnosti zatvorenih kaznionica i zatvora, u Zakonu je isključena mogućnost da zatvorenik prima pakete s hranom, čime se smanjuje mogućnost unosa opasnih sredstava kao što su opojna sredstva i sl. Propisana je i mogućnost da pravosudna policija obavlja pretragu posjetitelja te da se na vanjskom i unutarnjem osiguranju koristi službenim psima.

Zakonom o međunarodnoj kaznenopravnoj pomoći, kao posebnim zakonom čija je izrada u tijeku, bit će obuhvaćena materija međunarodne suradnje i postupka u preuzimanju i ustupanju izvršavanja kazne zatvora uređena u glavi XXVIII. i XXIX. dijela četvrtog Zakona o izvršavanju kazne zatvora. Važeće odredbama glave XXX. Zakona o krivičnom postupku, koje se na temelju članka 504. Zakona o kaznenom postupku i dalje primjenjuju, te odredbe Konvencije Vijeća Europe o transferu osuđenih osoba kao i dvostranih ugovora, na odgovarajući način omogućavaju primjenu instituta izvršavanja inozemnih kaznenih presuda do donošenja narečenog Zakona o međunarodnoj kaznenopravnoj pomoći. Stoga je brisan Dio četvrti Zakona s glavama XXVIII. i XXIX. koje su propisivale tu materiju.

b) Jasnije i preciznije propisivanje položaja zatvorenika tijekom izvršavanja kazne zatvora

ZIKZ nije propisivao ustrojavanje kaznionice u kojoj bi se izvršavala mjera obveznog psihijatrijskog liječenja kada je izrečena uz kaznu zatvora. Stoga je dopunom Zakona propisano da se mjera obveznog psihijatrijskog liječenja uz kaznu zatvora izvršava u posebnoj kaznionici, i to Zatvorskoj bolnici.

Zakon o sudovima za mladež propisuje da se osuđenici koji izdržavaju kaznu maloljetničkog zatvora nakon navršene dvadeset treće godine života upućuju na daljnje izdržavanje kazne u drugu kaznionicu, pa je s tim u svezi ZIKZ usklađen na način da propisuje da te osobe kaznu izdržavaju odvojeno od ostalih punoljetnih zatvorenika.

Članak 50. Zakona, koji propisuje pozivanje osuđenika i uručivanje rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne, nije propisivao zadržava li žalba izvršavanje rješenja niti tko snosi troškove javnog prijevoza osuđenika do kaznionice ili zatvora. Izvršavanje kazne, prema izmjeni navedenog članka, može započeti nakon donošenja odluke o žalbi odnosno nakon pravomoćnosti rješenja o upućivanju. Troškove prijevoza mora snositi sud upućivanja.

Izmjenom Zakona propisuje se da se pritvorenika već pri davanju izjave na zapisnik o upućivanju na izdržavanje kazne prije pravomoćnosti presude mora upozoriti da će u pravima i obvezama biti izjednačen sa zatvorenicima.

ZIKZ je propisivao, kao mjerilo za upućivanje na izdržavanje kazne, da se osuđeni osuđene na kaznu zatvora od tri mjeseca do jedne godine upućuje na izdržavanje kazne u najbliži zatvor odnosno kaznionicu prema mjestu prebivališta. Izmjena je izvršena jer je navedeni kriterij ostavljao mogućnost da osuđenik bude upućen i u zatvorenu kaznionicu iako prema osobinama ličnosti i kriminološkim i drugim obilježjima te počinjenom kaznenom djelu i vrsti kazne kaznu ne bi trebao izdržavati u takvim uvjetima. Osim toga, navedeno je moglo rezultirati neujednačenim postupanjem sudova upućivanja, što bi se odrazilo na nejednak položaj zatvorenika. Također, radi razvijanja različitih programa tretmana zatvorenika, nužna je dijagnostička obrada što većeg broja zatvorenika u *Centru za psihosocijalnu dijagnostiku Zatvora u Zagrebu*. Stoga je propisano da se u *Centar* upućuju svi osuđenici i osuđenice kojima je izrečena kazna od šest mjeseci zatvora ili dulja. Na taj se način ostvaruje jednak položaj osuđenika i osuđenica, ostvaruju se uvjeti za kvalitetnije programiranje izvršavanja kazne zatvora te se time osigurava postizanje svrhe izvršavanja kazne zatvora.

U ZIKZ-u su kao pogodnosti bili propisani izvanredni izlasci iz kaznionice odnosno zatvora. Pogodnosti izlazaka, kao i ostale pogodnosti koje zatvorenik može steći tijekom izvršavanja kazne zatvora, stječu se na temelju procjene uspješnosti pojedinačnog programa izvršavanja, a na prijedlog stručnog tima kaznionice odnosno zatvora odobrava ih upravitelj. Izvanredni izlasci mogu se odobriti samo iznimno, iz propisanih razloga i jednokratno, pod nadzorom ili bez nadzora, u kojem je smislu Zakon izmijenjen.

Dopuna i izmjena izvršena je i u članku 124. Zakona iz razloga jasnog određivanja prava zatvorenika na kontakt s vanjskim svijetom putem dopisivanja. Ovo pravo zatvorenik ostvaruje na vlastiti trošak, a u slučaju uskrate prava na dopisivanje, propisano je pravo podnošenja žalbe zatvorenika sucu izvršenja umjesto obavještanja suca izvršenja o uskrati, što je predstavljalo suvišno administriranje. Budući da se pisma zatvorenika upućena međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava ne cenzuriraju, suvišno je njihovo slanje putem ministarstva, u kojem je smislu izvršena izmjena u Zakonu.

Također, ZIKZ je propisivao da se zatvorenika raspoređuje na radno mjesto na temelju ugovora o radu. Ugovor o radu, prema Zakonu o radu, sklapa zaposlenik s poslodavcem koji zaposlenika raspoređuje na radno mjesto. Dakle, radno mjesto i ugovor o radu termini su iz Zakona o radu i pretpostavljaju radni odnos. Zatvorenik međutim u kaznionici izdržava kaznu i stoga njegov rad za vrijeme izdržavanja kazne nije niti može biti radnim odnosom, pa je u tom smislu u Zakonu izvršena izmjena.

Zakon o izvršavanju kazne zatvora u članku 102. određuje vlasnika nad stvarima i djelima nastalih radom zatvorenika u njegovo slobodno vrijeme. Radi jasnog određivanja uvjeta pod kojima kaznionica ili zatvor postaju vlasnici tih stvari ili djela, ovaj je članak izmijenjen na način da propisuje vrste troškova koje kaznionica ili zatvor trebaju isplatiti zatvoreniku nakon čega stvari nastale njegovim radom u slobodno vrijeme postaju vlasništvo kaznionice odnosno zatvora.

c) Nadležnost suca izvršenja i postupak pred sucem

Članak 44. stavak 3. ZIKZ propisivao je da je i državni odvjetnik stranka u postupku pred sucem izvršenja. Državni odvjetnik međutim ne sudjeluje u izvršavanju kazne zatvora, a niti u Zakonu postoji uporište za njegovo sudjelovanje u postupcima pred sucem izvršenja vezano uz zaštitu prava zatvorenika, pa je u tom smislu izvršena izmjena. Također je trebalo jasnije propisati koje službene dokumente sudac izvršenja može pregledati kao i koje prostorije kaznionice ili zatvora posjetiti. Naime, i pregled dokumenata i posjet prostorijama kaznionice ili zatvora vezani su uz zahtjev za zaštitom prava pojedinog zatvorenika, pa se pregled dokumentacije i prostorija mora odnositi na određeni slučaj.

U odnosu na pravo žalbe protiv rješenja suca izvršenja u prvom stupnju pokazuje se nepotrebnim žalbi priznati načelno suspenzivni karakter. Ekonomičnije je propisati da žalba ne zadržava izvršenje rješenja suca izvršenja u prvom stupnju, osim ako zakonom nije drukčije propisano, pa je na navedeni način izvršena izmjena stavka 1. članka 46. Zakona o izvršavanju kazne zatvora.

Uloga suca izvršenja i njegove nadležnosti tijekom izvršavanja kazne zatvora vezane su uz prava zatvorenika odnosno zaštitu tih prava. S tim u svezi izmijenjen je članak 47. ZIKZ te je preciziran tako da propisuje da sudac izvršenja upućuje zatvorenika u njegova prava kao i na način ostvarivanja tih prava.

ZIKZ je propisivao da sudac izvršenja drugostupanjskom odlukom može ukinuti, preinačiti ili potvrditi i odluku ministra nadležnog za poslove pravosuđa. Budući da Zakon ne propisuje nadležnost ministra za donošenje odluka u odnosu na postupak izvršavanja kazne zatvora i zatvorenika, u tom je smislu Zakon i izmijenjen.

Članak 81. ZIKZ propisuje mogućnost zapošljavanja zatvorenika kod drugog poslodavca, dakle izvan kaznionice ili zatvora, i mogućnost obavljanja vlastite djelatnosti. Prema Zakonu, odobravanje ovoga rada bilo je u nadležnosti suca izvršenja. Zakon propisuje da je rad pravo zatvorenika, a obveza je kaznionice odnosno zatvora zatvoreniku rad omogućiti. Dakle, zatvorenik ima pravo raditi u kaznionici ili zatvoru, dok su drugi oblici rada samo mogućnost. Rad zatvorenika jedan je od bitnih elemenata pojedinačnog programa izvršavanja kazne

zatvora i mora biti usklađen s programom izvršavanja. Pojedinačni program izvršavanja utvrđuje stručni tim u kaznionici ili zatvoru gdje se po njemu postupa, provodi se i prati njegova realizacija te mijenja prema potrebi zatvorenika. Stoga rad zatvorenika mora biti u skladu s pojedinačnim programom izvršavanja i aktivnostima koje iz njega slijede. S tim u svezi jedino je logično i opravdano da o vrsti rada koju ovaj članak propisuje odlučuje Središnji ured Uprave za zatvorski sustav uz mišljenje upravitelja, a ne sudac izvršenja kojem je ovlast i nadležnost zaštita prava zatvorenika.

Zakon je propisivao pravo žalbe zatvorenika na rješenje o premještanju o kojem bi odlučivao sudac izvršenja. Premještanje zatvorenika tretmanski je institut i nije vezan uz ostvarivanje prava zatvorenika. Odluka o premještanju zatvorenika isključivo je vezana uz realizaciju programa izvršavanja kazne u cilju ostvarivanja svrhe izvršavanja kazne zatvora. Središnji ured Uprave za zatvorski sustav prati stanje i provodi nadzor nad radom i postupanjem kaznionica i zatvora te ima uvid u stanje u cjelokupnom zatvorskom sustavu, pa je sukladno navedenom Zakon izmijenjen, i to tako da o premještanju zatvorenika odlučuje Središnji ured Uprave za zatvorski sustav, a protiv rješenja o premještanju zatvorenik ima pravo žalbe ravnatelju Uprave za zatvorski sustav.

Izmjenom Zakona propisano je pravo žalbe zatvorenika kojem je privremeno uskraćeno pravo dopisivanja ili prijama paketa umjesto dosadašnjeg obavješćivanja suca o uskrati, isto kao i kod primjene posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti.

ZIKZ je propisivao da o uvjetnom otpuštanju zatvorenika odlučuje sudac izvršenja prema mjestu izvršavanja kazne zatvora, dakle sudac pojedinac. To je moglo dovesti do neujednačene primjene ovoga instituta na razini zatvorskog sustava. Naime, prilikom odlučivanja o uvjetnom otpustu moraju se poštovati kriteriji koji moraju biti jedinstveni za sve zatvorenike neovisno o kaznionici ili zatvoru gdje kaznu izdržavaju. Iz toga razloga o uvjetnom otpustu odlučivat će povjerenstvo koje se sastoji od četiri stalna člana (jedan član iz Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav, jedan član državnog odvjetništva i dva suca) i suca izvršenja prema mjestu izvršavanja kazne, kao promjenjivog člana. S obzirom na to da sud koji je donio presudu u prvom stupnju dostavlja svoj prijedlog odnosno mišljenje na izvanredne pravne lijekove, analogno rješenje propisano je i u odnosu na prijedlog o uvjetnom otpuštanju zatvorenika s izdržavanja kazne.

U poslove suca izvršenja spada i nadzor nad uvjetno otpuštenim osuđenikom i pomoć poslije otpusta. Izmjenama je jasnije propisan način organiziranja pomoći poslije otpusta uvjetno otpuštenom. Propisana je, naime, ovlast suca izvršenja da u cilju organiziranja potrebne pomoći osuđeniku surađuje s centrom za socijalnu skrb i rješenjem naredi centru osiguranje pomoći uvjetno otpuštenom osuđeniku.

6. Sudska nadležnost i njezino stvarno značenje u zatvorskom sustavu do primjene Zakona o izvršavanju kazne zatvora

Kazna zatvora u Republici Hrvatskoj od 1974. godine izvršavala se na temelju Zakona o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje (Narodne novine, broj: 21/74). Zakon je više puta noveliran (Narodne novine, broj: 39/74, 55/88, 19/90, 66/93. i 73/00), ali su sve izmjene i dopune donasane uglavnom radi terminološkog usklađenja, izmjena radnopravnog statusa zaposlenika i sl. Izmjenama i dopunama Zakona nije se mijenjao propisani način izvršavanja kazne zatvora niti se zadiralo u položaj zatvorenika tijekom izdržavanja kazne.

Spomenuti je Zakon u sudsku nadležnost propisivao upućivanje osuđenika na izdržavanje kazne zatvora pa s tim u svezi i odlučivanje o odgodu izvršavanja kazne, sve u nadležnosti općinskog suda.

U odnosu na tijek izvršavanja kazne zatvora, članak 88. tog zakona propisivao je da, osim ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, nadzor u pogledu zakonitog i pravilnog postupanja prema zatvorenicima koji su izdržavali kaznu zatvora u okružnom zatvoru obavlja i predsjednik županijskog suda ili sudac kojeg je on ovlastio. Međutim, praksa je bila drukčija, pa predsjednici županijskih sudova, iako su nadzirali izvršavanje mjere pritvora i postupanje s pritvorenima, izvršavanje kazne zatvora u okružnim zatvorima nisu nadzirali.

Zakon nije propisivao mogućnost da se zatvorenik obrati sudu i zatraži pravnu zaštitu. Nadzor nad zakonitošću rada i postupanja sa zatvorenicima, dakle i nadzor nad ostvarivanjem njihovih prava, obavljalo je isključivo ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa. Nadzor se obavljao neposredno u kaznionicama i zatvorima putem kontakta sa zatvorenicima i pregledom relevantne dokumentacije, nakon čega su se u slučaju potrebe utvrđivale mjere radi uklanjanja nepravilnosti ili nezakonitosti po kojima je kaznionica ili zatvor morala postupiti. Također se nadzirala i provedba mjera.

Odlučivanje o prekidu izvršavanja kazne zatvora prema Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje bilo je u nadležnosti ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Razlozi za odobravanje prekida izdržavanja kazne Zakonom nisu bili propisani, pa su se uglavnom shodno primjenjivali razlozi za odgodu izvršavanja kazne zatvora.

Stegovni postupak protiv zatvorenika zbog stegovnog prijestupa Zakonom nije bio propisan. Nije bila predviđena niti procedura, donošenje pisanog rješenja, niti je zatvorenik imao pravo na branitelja. Stegovni postupak vodio se kao usmeni prijavak zatvorenika kod upravitelja koji je priopćavao zatvoreniku razlog pozivanja i izricao mjeru koja se upisivala u zatvorenikov osobnik. Eventualnu zaštitu zatvorenik je mogao ostvariti samo pritužbom odnosno predstavkom ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa.

Ako je zatvorenik stegovnim prijestupom počinio materijalnu štetu, upravitelj je utvrđivao visinu štete i donosio rješenje kojim je zatvorenika obvezivao na naknadu. U slučaju da je zatvorenik odbio štetu naknaditi, kaznionica ili zatvor naknadu štete mogli su ostvariti samo tužbom protiv zatvorenika pred općinskim sudom.

Predstavnik sudbene vlasti, prema prije važećem Zakonu, bio je jedan od članova povjerenstva koje je odlučivalo o uvjetnom otpuštanju zatvorenika s izdržavanja kazne zatvora. Međutim, Zakon o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje nije propisivao u sudskoj nadležnosti nadziranje uvjetno otpuštenog osuđenika, pa s tim u svezi ni opoziv uvjetnog otpusta.

S obzirom na ostvarivanje potrebne pomoći poslije otpusta zatvorenika, prema Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje, kaznionica ili zatvor utvrđivala je potrebu osiguranja pomoći zatvoreniku i o tome obavještavala centar za socijalnu skrb. Ostvarivanje pomoći ovisilo je isključivo o centru za socijalnu skrb koji se nije moglo obvezati na pružanje pomoći.

Iz svega navedenog razvidno je da nadležnost suda prema Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje, tijekom izvršavanja kazne zatvora nije bila Zakonom predviđena. Nadležnost suda svodila se na upućivanje na izdržavanje kazne zatvora i suodlučivanje suca o uvjetnom otpuštanju zatvorenika.

III. KAKO SUDJELOVATI U POSTUPKU IZVRŠENJA - MIŠLJENJE SUCA

7. Opće napomene

Stav da *načelo legaliteta* i tijekom izvršavanja kaznenopravnih sankcija (posebno kazne zatvora koja predstavlja bitno ograničavanje ljudskih sloboda) zahtijeva veća jamstva od onih koja mogu pružiti administrativna tijela rezultirao je uvođenjem *sudskog nadzora izvršavanja kazne zatvora* kroz institut *suca izvršenja*.

Iako je, kako je to već navedeno, i prijašnji Zakon o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje u poglavlju: Nadzor nad radom kaznenih organa (čl. 88. st. 2. i 3) predviđao da “nadzor u pogledu zakonitog i pravilnog postupanja prema osobama koje izdržavaju kaznu u zatvorima obavlja i predsjednik županijskog suda ili sudac koga odredi”, te da je on “obvezan povremeno obilaziti osuđene osobe i obavještavati se o postupanje prema tim osobama i o uvjetima koji omogućuju zakonito i pravilno postupanje, kao i poduzimati potrebe mjere da se uočeni nedostaci otklone”, nisu postojale

odredbe koje bi preciznije odredile ovlasti suda prema penalnoj administraciji u slučaju uočavanja propusta u postupanju ili nezakonitosti odluka. Stoga se takav sudski nadzor, ako ga je u praksi uopće i bilo, mogao svesti na eventualno upozoravanje ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa na uočene nepravilnosti.

Stupanje na snagu ZIKZ-a, kako je prije navedeno, nakon njegova donošenja u dva je navrata odgađano, a početak primjene odredaba koje se odnose na suca izvršenja "pomaknut" je za daljnjih šest mjeseci nakon samog stupanja Zakona na snagu, dakle, do 1. siječnja 2002. Osim toga, stavkom 2. članka 183. ZIKZ određeno je da će, do početka primjene odredbi tog zakona koje se odnose na suca izvršenja, poslove iz njegove nadležnosti obavljati tijelo državne vlasti koje je takve poslove obavljalo prema Zakonu o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje, odnosno predsjednik nadležnoga županijskog suda, glede novih poslova propisanih tim zakonom.

Iz toga proizlazi da se služba sudaca izvršenja koji će početi s radom tek 1. siječnja 2002. do tada mora pripremiti, da se tada mora i ustrojiti te da se mora obaviti i "prijenos" poslova koji s tijela koja su ih do sada obavljala trebaju prijeći na suca izvršenja (primjerice, upućivanje osuđenika na izdržavanje kazne zatvora koje je do sada bilo u nadležnosti predsjednika općinskih sudova odnosno odobravanje i opoziv prekida izdržavanja kazne zatvora o kojemu je do sada odlučivalo ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa).

Poslove suca izvršenja koji su, prema ZIKZ-u novi, dakle koji do sada nisu bili u nadležnosti nekog drugog tijela državne vlasti, trebali bi obavljati predsjednici nadležnih županijskih sudova.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora, dakle Novela ZIKZ-a, nije bitnije izmijenila ulogu suca izvršenja u odnosu na prije predviđena rješenja. Međutim, budući da se odredbe osnovnog Zakona koje se odnose na suca izvršenja još nisu počele primjenjivati, prikaz njegove nadležnosti, načina postupanja, odnosa s penalnom administracijom te načela organiziranja službe sudaca izvršenja, kao i predvidivih problema i teškoća vezanih uz njegov rad, pokazuje se u ovome trenutku korisnim za buduću praksu.

8. Nadležnost suca

Sudac izvršenja ustanovljuje se u županijskom sudu za područje njegove mjesne nadležnosti (čl. 41. st. 1. ZIKZ).

Iako je prijedlog Novele ZIKZ-a sadržavao i prijedlog izmjene te odredbe na način da suci izvršenja budu suci općinskih sudova, i to onih koji se nalaze u sjedištima županijskih sudova, u usvojenom tekstu Novele ta odredba nije mijenjana. Opravdanje nadležnosti županijskih sudova za sudski nadzor

izvršavanja kazne zatvora jest u činjenici boljoj ekipiranosti tih sudova i većem iskustvu njihovih sudaca.

a) Stvarna nadležnost suca izvršenja

- Stavak 1. članka 42. Zakona propisuje djelatnosti i način postupanja suca izvršenja na način da određuje da on “štiti prava zatvorenika, nadzire zakonitost u postupku izvršavanja kazne zatvora, te osigurava ravnopravnost i jednakost zatvorenika pred zakonom.” Ova opća odredba treba biti *polazište pri tumačenju* eventualnih praznina i nejasnoća u Zakonu, kako onih koje se tiču prava zatvorenika, tako i onih koje bi se odnosile na ovlasti suca izvršenja.
- Analizirajući poslove suca izvršenja koji su mu dani u nadležnost, može se zaključiti da se veći dio tih poslova odnosi na njegovo prvostupanjsko postupanje, dakle na donošenje prvostupanjskih odluka (rješenja) o pojedinim pitanjima koja su do sada bila u nadležnosti sudbene vlasti (i to uvjetno rečeno, jer su ti poslovi bilo organizirani kao poslovi sudske odnosno pravosudne uprave¹⁴), kao i onih iz dosadašnje nadležnosti izvršne vlasti (ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa ili upravitelja kaznenih ustanova).
- Značajna novost jest nadzorna djelatnost suca izvršenja - njegovo postupanje kao tijela drugog stupnja u odnosu prema odlukama upravitelja kaznionice odnosno zatvora (određeno kao sudska zaštita prava), kao i postupanje suca izvršenja u povodu pritužbi zatvorenika.

a) 1. Prvostupanjska nadležnost

U pojedinim točkama stavka 2. članka 42. nabrojani su samo neki od prvostupanjskih poslova suca izvršenja, a iz pojedinih odredbi Zakona proizlazi njegovo postupanje u prvom stupnju koje rezultira *donošenjem rješenja* u slučajevima:

- **upućivanje osuđenika na izdržavanje kazne zatvora** - glava VIII. ZIKZ-a (što je do sada bilo u nadležnosti općinskih sudova; pri tome sudac izvršenja, ako se izvršava kazna zatvora do šest mjeseci, osuđenika upućuje u najbliži zatvor prema mjestu prebivališta; u protivnom, upućuje ga u Središnji državni zatvor u Zagrebu radi psihosocijalne dijagnostike, a odluku o kaznionici odnosno zatvoru donosi Središnji ured Uprave za zatvorski sustav);

---

¹⁴ Zato što su ti poslovi bili navedeni i u članku 25. i u članku 38. Zakona o sudovima (Narodne novine broj 3 od 14.1.1994, broj 100 od 28.11.1996, broj 131 od 5.12.1997. i broj 129 od 22.12.2000).

- **odgode i opoziva odgode izvršavanja kazne zatvora** - glava IX. ZIKZ (do sada također u nadležnosti općinskih sudova, pri čemu se napominje da je predsjednik nadležnog općinskog suda to rješenje, prema članku 102. stavku 3. Zakona o izvršenju sankcija izrečenih za kaznena djela, privredne prijestupe i prekršaje donosio po Zakonu o općem upravnom postupku);
- **upućivanja zatvorenika u psihijatrijsku ustanovu** - članak 112. ZIKZ (iz odredbe ovog članka proizlazilo bi da sudac izvršenja donosi rješenje o prisilnom smještaju za koje je inače nadležan sudac pojedinac županijskog suda u izvanparničnom postupku; i Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama upućuje na ZIKZ¹⁵, pa je člankom 112. ZIKZ, dakle, ustanovljena posebna nadležnost suca izvršenja i za postupanje u tom specifičnom postupku);
- **osamljenja i obustave osamljenja** - članak 139. ZIKZ (osamljenje je jedna od posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti koje se primjenjuju prema opasnom zatvoreniku¹⁶ i ne predstavlja stegovnu mjeru, ali zbog svog preventivnog karaktera, s jedne strane, i posebne težine, s druge strane, zahtijeva postupak pred sućem izvršenja koji treba isključiti mogućnost zlouporaba);
- **izricanja stegovne mjere u slučaju stegovnog prijestupa počinjenog protiv upravitelja** - članak 148. stavak 12. ZIKZ (stegovni postupak inače vodi i odluku donosi upravitelj ili osoba koju on odredi; međutim, ako je stegovni prijestup počinjen protiv upravitelja, pokazuje se nužnim da stegovni postupak pokreće, vodi i mjeru izriče sudac izvršenja kao objektivna i nepristrana osoba izvan sustava zatvora odnosno kaznonice);
- **prekida izdržavanja kazne zatvora i opoziva prekida** - glava XXIII. ZIKZ (do sada u nadležnosti ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa);
- **određivanja ili izmjene uvjeta uvjetno otpuštenog osuđenika te opoziva uvjetnog otpusta** - članci 161. i 162. ZIKZ (napominje se da je ZIKZ, prije posljednje Novele, predviđao da sudac izvršenja donosi i

---

¹⁵ Članak 51. Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine broj 111/97 od 22.10.1997. i 128/99 od 30.11.1999) glasi:

(1) Kad se kod osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora utvrdi postojanje duševnih smetnji, postupit će se prema odredbama zakona kojim se propisuje izvršenje kaznenopravnih i prekršajnih sankcija.

(2) Postupak prema osobama iz stavka 1. ovoga članka osim u pogledu prisilnog smještaja izjednačen je s postupkom prema drugim osobama s duševnim smetnjama.

¹⁶ Ako kod njega postoji "... opasnost od bijega, nasilnih radnji prema osobama ili stvarima, opasnost od samoubojstva ili samoozljeđivanja, ili ugrožavanja sigurnosti i reda koje se na drugi način ne mogu otkloniti" (čl. 135. st. 1. ZIKZ).

odluku o uvjetnom otpustu; međutim, od toga se, prihvaćajući stav da je uvjetni otpust prvenstveno penološki institut čija primjena treba ovisiti o ocjeni ostvarenja svrhe izvršavanja kazne zatvora¹⁷, odustalo te će se ponovno ustrojiti povjerenstvo, u kojem će sudjelovati i sudac izvršenja, koje će donositi odluku o uvjetnom otpustu; uloga suca izvršenja u kontroli uvjetnog otpusta pojačana je određivanjem nadzora nad uvjetno otpuštenim kao njegove obveze, a ne ovlasti);

- **računanja kazne kao i zastare kazne ili obustave zbog smrti** – ako o tome nije odlučio nadležni sud - članak 42. stavak 2. točke 5. i 6. ZIKZ (prema članku 158. stavku 2. Zakona o kaznenom postupku, “ako se pojavi sumnja u dopuštenost izvršenja sudske odluke ili u računanje kazne ... odlučit će o tome posebnim rješenjem predsjednik prvostupanjskog vijeća, odnosno sudac pojedinac”; postupanje suca izvršenja dolazi, dakle, u obzir samo ako sud koji je donio presudu u prvom stupnju ne postupi po citiranom članku; zastara izvršenja kazne zatvora ili smrt osuđenika - do koje dođe prije započinjanja izvršavanja kazne zatvora jer je postupak u slučaju smrti zatvorenika reguliran čl. 114. ZIKZ - predstavljaju smetnje za izvršenje sudske odluke i opravdano je da u tom slučaju rješenjem odlučuje sudac izvršenja).

Iz iznesenog proizlazi da je prvostupanjsko postupanje suca izvršenja svedeno na donošenje odluka bitnih za izvršavanje kazne zatvora - onih koje su i do sada bile u sudskoj nadležnosti, kao i odluka iz dosadašnje nadležnosti upravnih tijela, koje se odnose na tijek izvršavanja te kazne i najvažnijih pitanja vezanih uz osnovna prava zatvorenika.

a) 2. Drugostupanjska nadležnost - sudska zaštita

Drugostupanjsko postupanje suca izvršenja najvažniji je oblik sudskog nadzora izvršavanja kazne zatvora. Novelom ZIKZ-a to je i naglašeno kroz novu formulaciju točke 2. stavka 2. članka 42. prema kojoj sudac izvršenja odlučuje “o sudskoj zaštiti prava odlučivanjem o žalbi protiv odluke upravitelja u slučajevima predviđenim ovim Zakonom.”¹⁸

Naime, sudac izvršenja nadležan je za donošenje odluke o žalbi zatvorenika protiv svake odluke upravitelja (čl. 45. ZIKZ). Usprkos takvoj općoj odredbi,

---

¹⁷ Članak 2. ZIKZ ističe: “Glavna svrha izvršavanja kazne zatvora jest, uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe koja se nalazi na izdržavanju kazne zatvora (u daljnjem tekstu: zatvorenik), njegovo osposobljavanje za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.”

¹⁸ Prema prijašnjem čl. 42. st. 2. toč. 2. ZIKZ, sudac izvršenja imao je poduzimati radnje i odlučivati o “zahtjevu za sudsku zaštitu prava iz ovoga Zakona”, a njegove ovlasti u drugostupanjskom djelovanju bile su regulirane stavkom 3. istog članka.

govoreći o pojedinim odlukama upravitelja, Zakon na više mjesta ponavlja da zatvorenik protiv tih odluka ima pravo žalbe, pri čemu se nigdje ne određuje da bi žalba iznimno imala suspenzivni karakter koji je otklonjen prvom rečenicom stavka 2. članka 45. Zakona (npr. slučajevi iz članka 126. stavak 5. i članka 146. stavak 3. ZIKZ).

Drugostupanjskom odlukom sudac izvršenja može, prema stavku 3. članka 42. ZIKZ, ukinuti, preinačiti ili potvrditi odluku upravitelja.

Napominje se da je ZIKZ, prije Novele, predviđao i nadležnost suca izvršenja da odlučuje o žalbi protiv odluke Ministarstva pravosuđa. Međutim, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa u postupku izvršavanja kazne zatvora u pravilu ne donosi pojedinačne odluke, pa se tako formulirano pravo žalbe zatvorenika pokazalo upitnim.

I nakon Novele ZIKZ-a ostao je sporan odnos zahtjeva za sudsku zaštitu prava zatvorenika s pravom žalbe protiv odluke penalne administracije.

Naime, stavkom 1. članka 17. ZIKZ ustanovljeno je pravo zatvorenika na podnošenje zahtjeva za sudsku zaštitu protiv postupka i odluke kojom se on nezakonito prikraćuje ili ograničava u nekom pravu iz tog zakona.

Već je istaknuto da je najvažniji oblik sudskog nadzora izvršavanja kazne zatvora drugostupanjsko postupanje suca izvršenja. Kroz prije citiranu odredbu točke 2. stavka 2. članka 42. ZIKZ to je Novelom i naglašeno, ali postupak suca izvršenja u povodu zahtjeva za sudskom zaštitom koji bi bio različit od drugostupanjskog postupanja odredbama ZIKZ-a nije posebno reguliran. Stoga i nakon donošenja Novele ostaje sporan odnos tih dviju odredbi, tj. pitanje iscrpljuje li se sudska zaštita odlukom suca izvršenja o žalbi zatvorenika protiv odluke upravitelja.

Prvi prijedlog Novele ZIKZ-a sadržavao je brisanje citiranog članka 17. i vezivanje zahtjeva za sudskom zaštitom s drugostupanjskom aktivnošću suca izvršenja kroz predloženu (i prihvaćenu) izmjenu točke 2. stavka 2. članka 42. ZIKZ. Međutim, nakon prvog čitanja Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama ZIKZ-a i primjedbi u saborskoj raspravi kroz koje se insistiralo na starom određenju zahtjeva za sudskom zaštitom, članak 17. ostao je neizmijenjen.

Pri tome valja naglasiti da je u prijašnjim analizama ovog prava ukazivano da je sudac izvršenja, postupajući u povodu zahtjeva za sudskom zaštitom, bio ovlašten ispitivati samo zakonitost, a ne i stručnu opravdanost odluke ili postupka penalne administracije, za razliku od njegovog drugostupanjskog postupanja, u kojem on, uz zakonitost, ocjenjuje i stručnu opravdanost donesene odluke penalne administracije¹⁹.

---

¹⁹ Vidi: M. Josipović, G. Tomašević, *Novo hrvatsko izvršno kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 6, broj 2/1999, str. 626-627.

Smatram, međutim, da pravo suca izvršenja na procjenu stručne opravdanosti upravne odluke ne proizlazi iz odredbe stavka 1. članka 42. ZIKZ²⁰, koja bi trebala biti polazište pri tumačenju zakonskih praznina i proturječja. Tako se, primjerice, odluka upravitelja o uskrati dopisivanja zatvorenika (članak 124. stavak 3. ZIKZ) može pred sucem izvršenja pobijati žalbom zbog nepostojanja sigurnosnih razloga kao okolnosti kojima ZIKZ uvjetuje takvu uskratu, te se drugostupanjsko postupanje suca izvršenja tu pojavljuje s ciljem ocjene zakonitosti odluke upravitelja, a ne ocjene njezine stručne opravdanosti.

Stoga se sudska zaštita, u situaciji nepostojanja drugih odredbi o njezinu sadržaju, iscrpljuje podnošenjem žalbe protiv odluke penalne administracije, na koju zatvorenik ima pravo temeljem članka 45. ZIKZ.

Dakako, ne isključuje se mogućnost povrede prava zatvorenika i nekim postupkom penalne administracije koji ne mora prethoditi nekoj odluci protiv koje bi se zatvorenik mogao žaliti. Međutim, u takvim bi se slučajevima za zaštitu prava zatvorenika pokazao dostatnim institut pritužbe koji omogućuje sudski nadzor zakonitosti postupanja prema njemu.²¹

a) 3. Nadležnost u povodu pritužbi

Zatvorenik, prema članku 15. ZIKZ, ima pravo pritužbe na postupak i odluku zaposlenika kaznionice odnosno zatvora i tu pritužbu može podnijeti upravitelju kaznionice odnosno zatvora, sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav.

Iz citiranog članka proizlazi da se pritužba zatvorenika može odnositi na postupak i odluku zaposlenika kaznionice odnosno zatvora. Dakako, za postupanje po pritužbi zatvorenika na postupak ili odluku zaposlenika kaznionice ili zatvora primarno je nadležan upravitelj, i očekivati je da će većina pritužbi upravo njemu biti upućena.

Pritužba zatvorenika na odluku samog upravitelja, iako ovim člankom nije isključena, u praksi se vjerojatno neće pojavljivati, jer zatvorenik, prema citiranom članku 45. Zakona, ima pravo žalbe protiv te odluke (a o žalbi, kako je rečeno, odlučuje sudac izvršenja). Stoga je očekivati da će se pritužbe sucu izvršenja podnositi u pravilu protiv postupaka upravitelja u kojima neće biti

---

²⁰ "Sudac izvršenja štiti prava zatvorenika, nadzire zakonitost u postupku izvršavanja kazne zatvora, te osigurava ravnopravnost i jednakost zatvorenika pred zakonom."

²¹ Ovdje valja napomenuti da je Novelom izmijenjen stavak 2. članka 154. na način da je nadležnost suca izvršenja za odlučivanje u povodu žalbe protiv rješenja o premještanju zamijenjena nadležnošću ravnatelja Uprave za zatvorski sustav. Razlozi za to bili su okolnost da rješenje o premještanju kažnjjenika donosi ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa cijeneći tretmanske pokazatelje i potrebe te da to tijelo, za razliku od suca izvršenja, ima uvid u stanje u svim kaznionicama i zatvorima. Stoga je zaključeno da je svrsishodnije da odluku u drugom stupnju donosi ravnatelj Uprave za zatvorski sustav, a ne sudac izvršenja.

donesena neka odluka (npr. kada upravitelj propusti odlučiti o nekom zahtjevu ili ranijoj pritužbi zatvorenika upućenoj upravitelju).

Zakon ne određuje posebne ovlasti suca izvršenja pri ispitivanju osnovanosti pritužbe zatvorenika, za razliku od ovlaštenja koja prema kaznionici odnosno zatvoru ima Središnji ured Uprave za zatvorski sustav koji, prema članku 15. Zakona, nad radom kaznionica i zatvora i nad provedbom Zakona obavlja upravni nadzor, ali o tim ovlastima bit će više govora u poglavlju o odnosu suca i penalne administracije.

a) 4. Ostali poslovi suca izvršenja

Osim opisanih postupaka koje sudac izvršenja provodi u prvostupanjskom i drugostupanjskom sudovanju, u kojim postupcima on donosi rješenja, ZIKZ propisuje određene poslove suca izvršenja koji nisu neposredno vezani uz navedene postupke.

Tako, primjerice, sudac izvršenja, prema izmijenjenom članku 47. ZIKZ, najmanje jedanput godišnje obilazi zatvorenike, razgovara s njima i upućuje ih u njihova prava iz toga zakona i načine ostvarivanja tih prava. Prijašnjom odredbom tog članka sudac izvršenja najmanje je jedanput godišnje trebao i “razmatrati tijek izvršavanja kazne zatvora kaznenika osuđenih na kaznu zatvora iznad pet godina”. Međutim, takva djelatnost suca izvršenja prelazila bi okvire njegove uloge nadzora zakonitosti u postupku izvršavanja kazne zatvora koja proizlazi iz citiranog stavka 1. članka 42. ZIKZ, pa je taj dio te odredbe brisan.

Sudac izvršenja ima, osim prije opisanih ovlasti određivanja ili izmjene uvjeta uvjetno otpuštenog osuđenika te opoziva uvjetnog otpusta, i obvezu poduzimanja radnji vezanih za pripreme otpusta osuđenika (stavak 5. članka 164. ZIKZ), kao i pružanja pomoći osuđeniku nakon otpusta (članak 165. ZIKZ), pri čemu on surađuje s nadležnim centrom za socijalnu skrb, kojemu čak rješenjem može naložiti poduzimanje neke od potrebnih mjera iz članka 163. ZIKZ²². U mjere pomoći poslije otpusta treba svrstati i odlučivanje suca izvršenja, prema stavku 4. članka 167. ZIKZ, o potrebi smještaja otpuštene osobe na liječenje u zdravstvenu ustanovu. Zbog specifičnosti tih rješenja koja sudac izvršenja donosi nakon izdržane kazne zatvora, pa se očigledno ne radi o sudskoj nadležnosti neposredno vezanoj uz izdržavanje te kazne, ona nisu uvrštena u prvostupanjsko postupanje suca izvršenja.

---

²² Osiguranje smještaja i prehrane, osiguranje liječenja, savjeta o izboru prebivališta odnosno boravišta, usklađivanje obiteljskih odnosa, pronalaženje zaposlenja, dovršenje stručnog osposobljavanja, davanje novčane potpore za podmirenje najnužnijih potreba te drugih oblika pomoći i podrške.

U odnosu prema prijašnjim Zakonom određenim ovlastima suca izvršenja u poslovima međunarodne suradnje valja istaknuti da su dio IV. i glava XXVIII. Novelom brisani, jer je već člankom 504. Zakona o kaznenom postupku (kojim su ostavljene na snazi glave XXX. i XXXI. Zakona o krivičnom postupku) najavljeno donošenje posebnih zakona koji trebaju jedinstveno regulirati međunarodnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima.

b) Mjesna nadležnost

Iz članka 43. ZIKZ proizlazi načelo da je za radnje koje se poduzimaju prema osuđeniku koji se (još ili više) ne nalazi na izdržavanju kazne zatvora mjesno nadležan sudac izvršenja njegova prebivališta odnosno boravišta (iznimke su slučajevi kada je osuđenik u pritvoru, kada je za upućivanje na izdržavanje kazne nadležan sudac izvršenja prema mjestu pritvaranja²³, odnosno kad je osuđeniku prebivalište ili boravište nepoznato ili je u inozemstvu, ili je osuđen u odsutnosti, u kojim slučajevima upućivanje vrši sudac izvršenja nadležan prema mjestu donošenja prvostupanjske presude²⁴), i to se načelo primjenjuje za određivanje mjesne nadležnosti suca izvršenja za upućivanje na izdržavanje kazne, za odgodu i opoziv odgode, za opoziv prekida izdržavanja kazne, za opoziv uvjetnog otpusta i za mjere pomoći poslije otpusta.

Ostale prvostupanjske i po prirodi stvari drugostupanjske odluke donosi sudac izvršenja nadležan prema mjestu izdržavanja kazne zatvora.

U slučaju promjene okolnosti temeljem kojih se određuje mjesna nadležnost (promještaja zatvorenika, promjene mjesta prebivališta uvjetno otpuštenog osuđenika i slično), sudac izvršenja koji je započeo postupak dostavit će drugom nadležnom sucu izvršenja prijepis spisa.²⁵

Odredbe o mjesnoj nadležnosti bitne su upravo radi valjane procjene potrebnog broja sudaca izvršenja, pri čemu treba imati u vidu kako broj upućivanja na izdržavanje kazne zatvora s područja pojedinog županijskog suda, tako i broj zatvorenika na području pojedinih sudova.

9. Način postupanja sudaca izvršenja u pojedinim segmentima stvarne nadležnosti

Opće odredbe o postupku pred sucem izvršenja sadrži članak 44. ZIKZ, koji Novelom nije bitnije mijenjan, pa i dalje postoji inkvizitorni element koji proizlazi iz mogućnosti suca izvršenja da neke postupke pokrene po službenoj

---

²³ Članak 48. stavak 3. ZIKZ.

²⁴ Članak 48. stavak 4. ZIKZ.

²⁵ Članak 43. stavak 3. ZIKZ.

dužnosti (neki se postupci, po prirodi stvari, moraju pokrenuti po službenoj dužnosti, kao npr. postupak upućivanja na izdržavanje kazne zatvora), ali i pokretanje postupka temeljem prijedloga odnosno žalbe stranaka.

Novelom je državni odvjetnik otklonjen kao stranka u postupku, tako da sada stranke ostaju zatvorenik i kaznionica odnosno zatvor. Naime, državni odvjetnik niti prije nije imao neku posebnu ulogu u postupku pred sucem izvršenja koji je prvenstveno vezan uz zaštitu prava zatvorenika.

Načelno se u postupku pred sucem izvršenja, uz proklamiranje vođenja tog postupka na način kojim se, prema temeljnim načelima, jamči djelotvorna zaštita zatvorenikovih prava i interesa, supsidijarno primjenjuje Zakon o kaznenom postupku, i to u dijelu u kojem se odnosi na odlučivanje o žalbi na sjednici vijeća. Ipak, kontradiktornost postupka pred sucem izvršenja ne proizlazi samo iz u pravilu suprotstavljenih interesa stranaka, već i obveze suca da omogući strankama da se očituju o činjenicama i o navodima suprotne stranke te da predlože utvrđivanje novih činjenica i pribavljanje novih dokaza.

Zatvorenik tijekom postupka ima i pravo na stručnu pomoć opunomoćenika iz reda odvjetnika, uz mogućnost njegova postavljanja po službenoj dužnosti zatvoreniku koji je slabog imovnog stanja.

Pravo suca da ročište održi izvan sudske zgrade konkretizirano je na način da se ročište može održati u odgovarajućim prostorijama kaznionice odnosno zatvora, a ispuštena je potreba obrazloženog prijedloga upravitelja, što, dakako, ne isključuje mogućnost njegove inicijative za donošenje takve odluke suca izvršenja.

Opće pravo suca izvršenja da u pokrenutom postupku pregledava sve službene dokumente²⁶ ograničeno je Novelom na ovlast pregledavanja svih službenih dokumenata *koji se odnose na zatvorenika*, radi otklanjanja mogućih dvojbi i jasnijeg određenja.

a) Prvostupanjsko postupanje

ZIKZ za neke od posebnih postupaka suca izvršenja, dakako uz poštovanje načela formuliranih u članku 44, predviđa i posebna pravila. Tako, primjerice, za upućivanje na izdržavanje kazne zatvora ZIKZ, uz odredbe materijalnopravne naravi o određivanju zatvora u koji osuđenik ima biti upućen, određuje koje će podatke sudac izvršenja prikupiti, nalaže pozivanje osuđenika radi uručivanja rješenja o upućivanju, upoznavanje osuđenika s mogućnošću odgode izvršavanja kazne, određuje i sadržaj rješenja o upućivanju, dokumente koje treba dostaviti kaznionici odnosno zatvoru, nalaganje raspisivanja tjeralice i drugo.

Protiv rješenja suca izvršenja donesenih u prvom stupnju stranke, opunomoćenik osuđenika, odnosno zatvorenika, kao i osobe navedene u članku 363.

---

²⁶ “... posjećuje prostorije kaznionice, odnosno zatvora, te činjenice utvrđuje i na drugi način”, kako je to određivao stavak 6. članka 44. ZIKZ.

stavku 1. i 2. Zakona o kaznenom postupku mogu izjaviti žalbu o kojoj odlučuje vijeće županijskog suda (prema članku 20. stavka 5. Zakona o kaznenom postupku, to je vijeće sastavljeno od tri suca). Ovdje valja naglasiti da bi potpuno dvostupanjsko sudovanje bilo zajamčeno samo ako bi o žalbi protiv rješenja suca izvršenja odlučivao Vrhovni sud Republike Hrvatske, što bi pridonijelo i ujednačavanju prakse, ali bi se to trebalo nadoknaditi obvezom Vrhovnog suda Republike Hrvatske da najmanje jedanput godišnje saziva sastanak sudaca izvršenja radi ujednačavanja provedbe ZIKZ-a (čl. 41. st. 4).

Rok za žalbu protiv rješenja suca izvršenja iznosi tri dana, a žalba, prema Noveli, nema suspenzivni karakter, osim kada tim zakonom nije drukčije propisano (čl. 46. st. 1). Novelirani ZIKZ izrijekom predviđa da žalba zadržava izvršenje rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne zatvora (čl. 50. st. 1) te propisuje i rok od osam dana u kojem vijeće mora odlučiti o žalbi (čl. 46. st. 2).

b) Drugostupanjsko postupanje

Opći rok za žalbu zatvorenika protiv odluke upravitelja iznosi osam dana, a žalba, načelno, ne zadržava izvršenje te odluke (čl. 45. st. 1. i 2).

Usprkos takvoj jasnoj odredbi, u ZIKZ-u je to na više mjesta ponovljeno, bez izmjene roka, odnosno bez davanja žalbi suspenzivnog karaktera.²⁷ Umjesto roka od osam dana, na više mjesta određeni su kraći rokovi: tako su rokovi za žalbu: protiv rješenja o uskrati posjete 24 sata (čl. 118. st. 3), protiv rješenja o smještaju na odjel pojačanog nadzora 3 dana (čl. 137. st. 2), a protiv rješenja o izrečenoj stegovnoj mjeri 48 sati (čl. 148. st. 6).

Stavkom 2. članka 45. ZIKZ određen je i rok u kojemu sudac izvršenja mora donijeti odluku o žalbi, a koji iznosi tri dana.

ZIKZ određuje da žalba zatvorenika zadržava izvršenje rješenja kojim se zatvoreniku nalaže naknada štete (čl. 150. st. 3).

Protiv odluke suca izvršenja donesene u drugom stupnju nema žalbe. Iznimka je predviđena člankom 148. stavkom 6. ZIKZ²⁸.

c) Postupanje u povodu pritužbi

Pravo zatvorenika na pritužbu na postupak i odluku kaznionice odnosno zatvora uređeno člankom 15. ZIKZ u dijelu u kojem se odnosi na suca izvršenja Novelom nije mijenjano²⁹.

---

²⁷ Npr. u članku 118. stavku 3, članku 126. stavku 5, članku 137. stavku 2, članku 146. stavku 3., članku 148. stavku 6.

²⁸ Ako sudac izvršenja preinači odluku upravitelja o izrečenoj stegovnoj mjeri, upravitelj može u roku od četrdeset osam sati zahtijevati da o tome konačnu odluku donese sudsko vijeće. Zahtjev upravitelja zadržava izvršavanje odluke suca izvršenja.

²⁹ Izmjena se odnosi na raniju pritužbu Ministarstvu pravosuđa koja se, prema Noveli, podnosi Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav.

Pismena pritužba sucu izvršenja ili Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav podnosi se neposredno i isključena je mogućnost da uprava kaznionice odnosno zatvora napravi uvid u pritužbu. Usmenu pritužbu zatvorenik može podnijeti bez nazočnosti zaposlenika kaznionice odnosno zatvora.

Forma pritužbe određuje i formu odgovora (na pisanu pritužbu odgovorit će se pisanim putem), a rok za odgovor suca izvršenja na pritužbu iznosi petnaest dana. Iako ZIKZ nema detaljnijih odredbi koje bi preciznije regulirale postupak suca izvršenja upravo u povodu pritužbe zatvorenika, sve što je rečeno općenito o postupku pred sucem izvršenja, a što proizlazi iz odredaba članka 44. ZIKZ ima se primijeniti i u postupku u povodu pritužbe zatvorenika, pa dakle nije isključeno niti održavanje ročišta pred sucem, provođenje dokaza u kontradiktornom postupku i slično.

Nedostaju, međutim, odredbe koje bi regulirale ovlasti suca izvršenja u slučaju da on, nakon provedenog postupka, utvrdi da su počinjene povrede odredaba ZIKZ-a. Radi ocjene kakve ovlasti u tom slučaju ima sudac izvršenja valja prvenstveno upozoriti na one odredbe koje se odnose na nadzor nad radom kaznionica i zatvora koji se, prema noveliranom članku 18. ZIKZ, dijeli nad upravni nadzor (koji obavlja Središnji ured Uprave za zatvorski sustav) i inspekcijski nadzor (koji obavljaju ovlaštene službene osobe Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav).

Upravni nadzor, prema stavcima 2. i 3. članka 18. ZIKZ, obuhvaća nadzor zakonitosti rada i postupanja, zakonitosti akata iz nadležnosti upravitelja, svrhovitosti unutarnjeg ustroja kaznionica, zavoda i Centra za izobrazbu, osposobljenosti državnih službenika i namještenika, djelotvornosti, ekonomičnosti i svrhovitosti rada u obavljanju poslova iz djelokruga kaznionica, zatvora i Centra za izobrazbu. Središnji ured Uprave za zatvorski sustav ovlašten je, osim ovlasti iz općeg propisa u svezi s obavljanjem nadzora, poništiti ili ukinuti svaki nepravilan ili nezakonit opći ili pojedinačni akt upravitelja, ili sam donijeti akt odnosno odluku koje upravitelj nije donio.

U provedbi inspekcijskog nadzora provodi se, prema stavku 4. istog članka, izravan uvid u opće i pojedinačne akte, uvjete i način rada u kaznionicama, zatvorima i Centru za izobrazbu te postupanje sa zatvorenicima, a ovlaštena službena osoba može tijekom inspekcijskog nadzora narediti uklanjanje utvrđenih nezakonitosti, nedostataka ili nepravilnosti koje će upravitelj bez odgode izvršiti i izvijestiti nadzornika.

Iz iznesenog proizlazi da se dio sadržaja upravnog nadzora (zakonitost rada i postupanja u zatvorima i kaznionicama) i veći dio sadržaja inspekcijskog nadzora (uvid u uvjete i način rada u kaznionicama i zatvorima te postupanje sa zatvorenicima) "poklapa" sa zadaćama suca izvršenja - zaštitom prava zatvorenika, nadzorom zakonitosti u postupku izvršavanja kazne zatvora te

osiguravanjem ravnopravnosti i jednakosti zatvorenika pred zakonom.³⁰ Stoga bi u popunjavanju praznine koja proizlazi iz nepostojanja regulative ovlasti suca izvršenja vezane uz postupanje po pritužbama, tumačenjem po analogiji valjalo zaključiti da bi i sudac izvršenja, u slučaju utvrđenja nezakonitosti u postupanju prema zatvorenicima, mogao naložiti uklanjanje utvrđenih nezakonitosti, nedostataka ili nepravilnosti.

10. Organiziranje službe sudaca izvršenja - predvidive teškoće i problemi

Kako je već izneseno, služba sudaca izvršenja ima početi s radom 1. siječnja 2002, a poslove suca izvršenja koji su novi (odnosno koji do sada nisu bili u nadležnosti nekog drugog tijela državne vlasti) obavljat će do tada predsjednici mjesno nadležnih županijskih sudova (čl. 183. st. 2).

Analizom poslova suca izvršenja može se zaključiti da niti jedan od poslova iz njegove prvostupanjske nadležnosti nije "nov", odnosno da su ih do sada obavljala tijela državne vlasti - bilo sudbene, bilo izvršne. Jednako tako zatvorenici su i po prije važećim propisima imali pravo na podnošenje pritužbe. Međutim, protiv odluka upravitelja zatvora odnosno kaznionica (a i protiv odluka ministra nadležnog za poslove pravosuđa) zatvorenik do sada nije imao pravo žalbe. Dakle, ovo je pravni lijek ustanovljen ZIKZ-om i predstavlja novi posao suca izvršenja. Stoga bi, ako bi protiv odluke upravitelja zatvorenik izjavio žalbu, o njoj trebao, primjenom Zakona, odlučiti predsjednik mjesno nadležnog županijskog suda.

Do početka primjene zakonskih odredbi koje se odnose na suca izvršenja nužno je organizirati službu izvršenja, pri čemu je potrebno voditi računa o:

- određivanju potrebnog broja sudaca izvršenja;
- određivanju službenika i namještenika u službi izvršenja;
- ustrojavanju potrebnih evidencija.

Prvi problem s kojim se susreće pokušaj ustroja službe sudaca izvršenja jest određivanje potrebnog broja njenih sudaca.

Prema člancima 46. i 47. Zakona o sudovima broj sudaca u pojedinom sudu određuje ministar nadležan za poslove pravosuđa, sukladno okvirnim mjerilima za rad sudaca koja taj ministar propisuje na prijedlog proširene opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Ne pokušavajući ovdje otvoriti raspravu o (ne)adekvatnosti postojećih Okvirnih mjerila za određivanje broja sudaca u sudovima (od donošenja kojih je došlo do bitnih promjena u nadležnosti sudova i, posebno u kaznenom pravu,

---

³⁰ Kako je to određeno stavkom 1. članka 42. te člankom 185. ZIKZ.

do suštinskih izmjena postupovnih propisa), potrebno je samo konstatirati činjenicu da ona nisu mijenjana niti nakon donošenja Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama kojim je, prije gotovo četiri godine, uvedena nadležnost županijskih sudova (prvostupanjska i drugostupanjska) u izvanparničnim postupcima prisilnog smještaja osoba s duševnim smetnjama, broj kojih predmeta je, pogotovo tijekom prve godine primjene tog zakona, premašio sva očekivanja. Stoga se može smatrati izvjesnim da do početka primjene ZIKZ-a i u dijelu u kojem se on odnosi na suce izvršenja neće zbog toga biti izmjena u sistematizaciji sudačkih mjesta, pa će predsjednici županijskih sudova godišnjim rasporedom morati odrediti suce izvršenja u okvirima raspoloživog broja sudaca, a to će dodatno opteretiti one sudove koji kronično bilježe velik broj neriješenih predmeta i manjak sudaca.

Pretpostaviti je da se poslovi drugostupanjskih vijeća koja će sada odlučivati i o žalbama protiv rješenja sudaca izvršenja neće povećati u značajnijoj mjeri. Pri tome valja napomenuti da na dosadašnje procjene potrebnog broja sudaca Novela ZIKZ-a, obzirom na manje promjene u nadležnosti suca izvršenja, nema bitnog utjecaja.

Tako je u jedinoj objavljenoj analizi i procjeni potrebnog broja sudaca sačinjenoj na temelju broja zatvorenika (u zatvorima te u kaznionicama ako postoje) na područjima pojedinih županijskih sudova³¹ određen kao granični broj od 100 zatvorenika za ustanovljavanje centara za izvršavanje kazne zatvora, s time što bi suci izvršenja u sudovima sa znatno manjim brojem zatvorenika mogli obavljati i druge sudačke poslove, a procijenjeno je da bi centre za izvršenje trebalo svakako ustanoviti u Zagrebu i Varaždinu (sa po 6 sudaca izvršenja) te Puli, Požegi i Splitu, eventualno i u Osijeku i Sisku (sa po 2 suca izvršenja). U toj analizi naglašeno je da nije bilo moguće pribaviti podatke o broju presuda kojima su izricane kazne zatvora po pojedinim sudovima, što bi, s obzirom na postupak upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, također moglo biti od utjecaja na konačne procjene.

Za bolju procjenu potrebnog broja sudaca bilo bi nužno, osim broja zatvorenika, uzeti u obzir i broj osoba koje se s područja pojedinih županijskih sudova upućuju na izdržavanje kazne zatvora (to su osuđenici s prebivalištem ili boravištem na području tog suda, kao i osuđenici koji se nalaze u pritvoru kod tog suda), što bi se moglo postići zbrajanjem osuđenika tijekom prethodnih godina upućenih na izdržavanje kazne zatvora od općinskih sudova s područja svakog županijskog suda.

Međutim, samo upućivanje na izdržavanje kazne zatvora, iako je taj postupak detaljno reguliran odredbama članaka 48. do 53. ZIKZ, s obzirom na jasne

---

³¹ Vidi: M. Josipović, G. Tomašević, *Novo hrvatsko izvršno kazneno pravo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 6, broj 2/1999, str. 627-629.

kriterije za izbor zatvora u koji se osuđenik upućuje, a usprkos relativno velikom broju radnji koje se moraju poduzeti, neće u značajnijoj mjeri opteretiti suce izvršenja, jer se veći dio tih jednostavnih i jednoobraznih radnji može povjeriti i stručnom osoblju (sudskim savjetnicima). Sudac izvršenja imao bi značajniju ulogu pri odlučivanju o odgodi izvršavanja kazne, a posebno u drugostupanjskom postupanju, za koje, s obzirom na to da predstavlja novinu u sustavu izvršavanja kazne zatvora, ne postoje niti posredni brojčani podaci na temelju kojih bi se mogao procjenjivati broj takvih radnji u budućnosti.

U svakom slučaju, nužno je tijekom početnog razdoblja rada sudaca izvršenja pratiti broj predmeta u radu radi pravovremenog reagiranja na eventualne pogrešne procjene u prvotnom određenju potrebnog broja tih sudaca u pojedinim sudovima.

Pri određivanju službenika potrebnih za funkcioniranje službe izvršavanja bilo bi korisno rasporediti u tu službu sudske savjetnike koji će, pod nadzorom suca, moći obavljati jednostavnije poslove, a za ostale poslove angažirati one službenike koji su slične poslove obavljali za općinske sudove.

U odnosu na normativni dio vezan uz ustrojavanje potrebnih evidencija vezanih za službu izvršenja, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa trebalo bi izmijeniti i Sudski poslovnik, prema kojemu su poslovi izvršenja kaznenih sankcija još uvijek određeni kao poslovi sudske uprave.³²

Poseban problem vezan je uz preuzimanje neriješenih spisa predmeta koji su do sada bili u nadležnosti općinskih sudova (upućivanja na izdržavanje kazne zatvora, odgoda izvršavanja kazne zatvora i slično), odnosno u nadležnosti upravnih tijela (osamljenja i obustava osamljenja, prekid izdržavanja kazne zatvora i opoziv prekida). Budući da prijelazne odredbe ZIKZ-a ne reguliraju to pitanje, ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa trebalo bi donijeti akt kojim se nalaže ustupanje spisa tih predmeta nadležnim županijskim sudovima.

11. Odnos suca i penalne administracije

Taj odnos određen je prvenstveno ovlastima suca izvršenja koje proizlaze iz postupovnih odredbi Zakona. Tako je opća ovlast suca izvršenja regulirana prije spomenutim stavkom 6. članka 44. ZIKZ (on ima pravo pregledati sve službene dokumente koji se odnose na kažnjenika, posjetiti prostorije kaznionice odnosno zatvora te činjenice utvrđivati i na drugi način).

U drugostupanjskom postupanju sudac izvršenja može ukinuti, preinačiti ili potvrditi odluku upravitelja (čl. 42. st. 3), dakle ima najšire ovlasti tijela drugog stupnja.

---

³² To se odnosi na čl. 4., 287. i 329. *Sudskog poslovnika* (Narodne novine, broj br. 3/94 i 100/96).

Ovlasti suca izvršenja u postupanju u povodu pritužbi već su analizirane, pa valja samo ponoviti zaključak da bi sudac izvršenja imao pravo naložiti uklanjanje utvrđenih nezakonitosti, nedostataka ili nepravilnosti u postupanju prema zatvoreniciima.

Činjenica je da je kaznionica odnosno zatvor jedna od dviju stranaka u postupku koji sudac izvršenja u ovome dijelu provodi obavljajući sudski nadzor. Svrha tog nadzora je štititi prava zatvorenika, nadzirati zakonitost u postupku izvršavanja kazne zatvora te osiguravati ravnopravnost i jednakost zatvorenika pred zakonom, a ostvarenje tih ciljeva zadatak je i penalne administracije izražen kroz temeljna načela izvršavanja kazne zatvora propisana u glavi II. ZIKZ.

Dakle, aktivnosti penalne administracije i suca izvršenja usmjerene su ka zajedničkom cilju, i stoga njihova prava i obveze u postupcima koje vode treba promatrati kao osnovu pronalaženja najboljih rješenja u ostvarenju tih zadataka.

IV. OPRAVDANOST NAJNOVIJIH IZMJENA ZAKONSKIH ODREDBI O SUCU IZVRŠENJA

12. Važnije izmjene i njihov učinak

Unatoč prije navedenom mišljenju po kojemu posljednja Novela ZIKZ-a nije bitnije izmijenila ulogu suca izvršenja u usporedbi s prije predviđenim rješenjima,³³ ipak mislimo kako bi se na važnijim izmjenama trebalo zadržati i procijeniti njihov učinak. Naime, posljednja Novela kojom su djelomično izmijenjeni propisi koji još nisu ni stupili na snagu i kojom se sužavaju ovlasti suca izvršenja pokazuje, srećom ograničeno, neslaganje s prvotno postavljenim konceptom o ulozi suca u postupku izvršenja. Navodimo važnije izmjene predviđene posljednjom Novelom ZIKZ-a.

1. Stvarna nadležnost suca izvršenja određena čl. 42. ZIKZ³⁴ Novelom je sužena. Naime, zatvorenik, suprotno prije prihvaćenom zakonskom tekstu, više nema mogućnost žaliti se sucu izvršenja na upravnu odluku o kaznionici odnosno zatvoru gdje će izdržavati kaznu. S obzirom na to da su uvjeti u kaznionicama odnosno zatvorima u Hrvatskoj različiti, a kriteriji za upućivanje, makar u osnovi, određeni su zakonom, smatramo opravdanim odlučivanje suca o zakonitosti takve, za zatvorenika vrlo važne odluke.

---

³³ V. toč. 9. ovoga rada.

³⁴ U ovom poglavlju navedene odredbe ZIKZ-a jesu odredbe *pročišćenog teksta Zakona* izmijenjene i dopunjene posljednjom Novelom. Citirane odredbe kod kojih nije naveden naziv zakona odredbe su ZIKZ-a.

2. Ograničenje stvarne nadležnosti suca izvršenja proizlazi i iz odredbe po kojoj drugostupanjskom odlukom ovaj sudac može ukinuti, preinačiti ili potvrditi odluku upravitelja (čl. 42. st. 3). To znači da je, suprotno prvotnom tekstu Zakona, ovlašten nadzirati zakonitost odluka upravitelja, a ne i ostalih upravnih tijela koja sudjeluju u postupku izvršenja.³⁵ Time za neke upravne odluke kojima se odlučuje o pravima zatvorenika nije osiguran sudski nadzor.³⁶
3. Novelom se mijenja naziv i sadržaj čl. 47. - umjesto: *Razmatranje tijeka izvršavanja kazne zatvora* naziv se određuje kao: *Upućivanje u prava zatvorenika*, dok se u sadržaju umjesto obveze suca da jednom godišnje razmatra tijek izvršavanja kazne,³⁷ predviđa njegova obveza da “... najmanje jedanput godišnje ... obilazi zatvorenike, razgovara s njima i upućuje ih u njihova prava”. I ovom se izmjenom, očigledno, sužava nadležnost suca izvršenja jer će on sa zatvorenicima razgovarati i općenito ih upućivati u njihova prava(!),³⁸ ali više ne može, makar za one zatvorenike osuđene na dugogodišnje zatvorske kazne,³⁹ razmatrati zakonitost dosadašnjeg tijeka izvršavanja kazne. Takvo se ograničenje sudske nadležnosti ne može opravdavati potrebom smanjivanja opterećenja suca izvršenja. Po toj bi logici, naime, bilo najbolje ukinuti suca izvršenja, pa opterećenja ne bi ni bilo.⁴⁰

---

³⁵ Prije Novele to su bile odluke Ministarstva pravosuđa, a sada su to odluke *Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav*.

³⁶ Npr. odluka o premještanju koju donosi Središnji ured Uprave za zatvorski sustav (čl. 151). Prebacivanje ove odluke iz sudskog pod upravni nadzor objašnjava se postavkom po kojoj je premještanje zatvorenika penološki institut koji ne spada u prava kažnjениka, pa stoga ne može biti u nadležnosti suca izvršenja. Već smo naveli da zbog različitih uvjeta nije svejedno gdje će se izvršavati kazna zatvora, što znači da se premještanjem (ili njegovim odbijanjem) može faktički znatno otežati položaj određenog zatvorenika, pa bi nadzor nad takvim odlukama, budući da one i te kako diraju prava zatvorenika, trebao biti u sudskoj nadležnosti.

³⁷ Što će mu omogućiti da utvrdi eventualne nezakonitosti u postupanju.

³⁸ Rješenje slično onom iz starog *Zakona o izvršenju sankcija ...*, po kojem je sudac mogao posjećivati kaznena tijela i općenito upozoravati na nepravilnosti.

³⁹ Prvotnim tekstom bila je predviđena obveza suca da razmatra tijek izvršavanja kazne zatvorenika osuđenih na kaznu zatvora preko pet godina. U toč. 8. a) 4. ovoga rada naglašeno je kako bi razmatranje tijeka izvršavanja *prelazilo okvire ... nadzora zakonitosti*. Teško nam se s time suglasiti. Moguće je, naime, da se prema nekom zatvoreniku nezakonito postupalo, a on sam ne zahtijeva sudsku zaštitu. Povremeno obvezno ispitivanje tijeka izvršavanja kazne omogućilo bi da se takve nezakonitosti otklone.

⁴⁰ Opterećenje se može smanjiti i tako da se imenuje veći broj sudaca izvršenja bez ograničavanja njihove nadležnosti. Taj bismo prijedlog smatrali opravdanim - nemoguće je reformu sustava izvršenja provesti bez odgovarajućih novčanih sredstava. Istovremeno bi, bez sužavanja nadležnosti suca izvršenja, došlo da manje opterećenosti penalne administracije, što bi, s obzirom na težinu poslova koje obavlja, bilo u svakom slučaju poželjno.

4. Sukladno noveliranim odredbama, o uvjetnom otpustu umjesto suca izvršenja odlučuje posebno povjerenstvo sastavljeno od četiri stalna člana⁴¹ koja imenuje ministar nadležan za poslove pravosuđa (čl. 159) te od suca izvršenja nadležnog prema mjestu izvršavanja kazne zatvora. Unatoč činjenici što u radu povjerenstva sudjeluju čak tri suca, ono je ipak upravno, a ne sudsko tijelo. Odlučivanje o uvjetnom otpustu nesumnjivo je sudska, a ne upravna djelatnost,⁴² pa teorijski nema opravdanja za takvo rješenje. No, razumljiva su i nastojanja da o uvjetnom otpustu odlučuje upravno tijelo - institut uvjetnog otpusta raskrižje je različitih interesa, pa smatramo, s obzirom na opće sužavanje nadležnosti suca izvršenja, da je i takvo rješenje prihvatljivo zbog broja sudaca koji sudjeluju u radu povjerenstva. No, obrazloženje koje je izneseno uz prijedlog o prebacivanju uvjetnog otpusta u nadležnost upravnog tijela nikako ne možemo prihvatiti.⁴³
5. Na sužavanje nadležnosti suca izvršenja upućuju i druge odredbe. Tako se više ne predviđa obveza upravitelja da istražnom sucu uvijek dostavlja svoje odluke kojima u prvom stupnju odlučuje o pravima zatvorenika.⁴⁴ Ukidanje te obveze upravitelja obrazlaže se nepotrebnosti posebnog izvještavanja suca koji će za takve odluke i onako saznati iz žalbe zatvorenika. Takav zaključak ne smatramo osnovanim - naime, ako se zatvorenik ne žali⁴⁵, sudac izvršenja neće znati za vrlo značajne odluke kojima se i te kako zadire u temeljna prava zatvorenika.⁴⁶ To znači da je sudac, makar u nekim slučajevima, onemogućen da ispita zakonitost vrlo

⁴¹ Ovo povjerenstvo čine član iz Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav, član iz državnog odvjetništva te dva suca.

⁴² Radi se o odluci o faktičnom trajanju kaznenopravne sankcije, što, nesporno, ne spada u upravne poslove.

⁴³ U obrazloženju je navedeno da je prebacivanje nadležnosti rezultat težnje da se na sve zatvorenike, budući da je riječ o stalnom povjerenstvu, primijene isti jedinstveni kriteriji neovisni o kaznionici ili zatvoru gdje se kazna izvršava. Primjenjujući logiku takvog obrazloženja, mogli bismo zaključiti da bi samo jedan sud, radi jedinstvene primjene zakona, trebao suditi za sva kaznena djela počinjena u Hrvatskoj. Naravno, to bi bilo neprihvatljivo - jedinstvenost u primjeni zakona (ili određenih kriterija za uvjetni otpust) postiže se pravilnim tumačenjem i sudskim sustavom u kojemu će postojati mogućnost da viši sud (ili više sudsko tijelo) svojim odlukama osigura jedinstveno tumačenje od strane nižih sudova. No, dio obrazloženja dostavljen uz prijedlog Novele u kojemu se ističe da tako važnu odluku kao što je uvjetni otpust ne bi trebao donositi sudac pojedinac bezrezervno prihvaćamo. No, to bi se moglo postići i time da Vrhovni sud u povodu žalbe na prvostupanjsku odluku vijeća županijskog suda donese konačnu odluku o uvjetnom otpustu.

⁴⁴ To se npr. odnosi na odluke kojima se zatvoreniku privremeno uskraćuje primanje paketa (čl. 126) ili se prema njemu primjenjuju posebne mjere sigurnosti (čl. 135. i 136), kao i na odluku o primjeni sredstava prisile prema zatvoreniku (čl. 142).

⁴⁵ A on se iz različitih razloga može ustručavati izjaviti žalbu, makar bi to i želio učiniti.

⁴⁶ Zatvorenik je npr. vezan ili mu je određena mjera osamljenja.

ozbiljnih mjera koje su primijenjene prema zatvoreniku.⁴⁷ Te, na prvi pogled usputne izmjene, imaju vrlo značajnu posljedicu - onemogućavaju sucu da po službenoj dužnosti, zbog toga što nije saznao za događaj, pokrene postupak radi utvrđivanja zakonitosti spomenutih odluka.

13. Mišljenje o izmjenama i dopunama ZIKZ-a

Nakon kratkog pregleda odredbi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora koji je donesen 29. lipnja 2001.⁴⁸ mogli bismo, s obzirom na suca izvršenja i njegovu ulogu u izvršavanju kazne zatvora, navesti nekoliko zaključaka. Oni upućuju na neusklađenost nekih izmjena s temeljnim postavkama ZIKZ-a.⁴⁹

1. Sudac izvršenja, nakon Novele, ne odlučuje o svim pitanjima koja po svojoj pravnoj prirodi spadaju u sudsku, a ne u upravnu djelatnost. Među ostalim, sudac izvršenja, a ni sudsko vijeće, ne odlučuju o uvjetnom otpustu (v. toč. IV. 12. 4).
2. Nove zakonske odredbe, u nekim slučajevima, ograničavaju mogućnosti saznanja suca izvršenja o eventualnim nezakonitostima u postupku izvršavanja kazne zatvora. Time se i djelovanje suca po službenoj dužnosti također ograničava. Tako sudac ne može pregledati sve službene dokumente (čl. 44. st. 6), ne može razmatrati tijek izvršavanja kazne (v. toč. IV. 12. 3), a ne prima ni službena izvješća o uskraćivanju nekih prava zatvorenika (v. toč. IV. 12. 5).
3. Zakon je, prvotno, predvidio drugostupanjsku nadležnost suca izvršenja uvijek kada upravno tijelo donese odluku tijekom postupka izvršavanja zatvorske kazne. Time je bio ostvaren potpun sudski nadzor nad upravnim odlukama. Novi zakonski tekst bitno mijenja tu postavku jer ograničava drugostupanjsku nadležnost suca izvršenja zamjenjujući je, u nekim slučajevima, drugostupanjskom nadležnošću viših tijela penalne administracije. U takvim slučajevima odlučivanje u potpunosti ostaje u sustavu izvršenja što, naravno, smanjuje objektivnost prilikom odlučivanja (v. toč. IV. 12. 2).

Temeljem navedenih zaključaka možemo tvrditi da nedavne izmjene ZIKZ-a sužavaju prije određenu stvarnu nadležnost suca izvršenja. Time mu se određuje relativno sporedna uloga u postupku izvršenja. Ipak, unatoč spomenutim

---

⁴⁷ Prema nekim mišljenjima navedenim uz prijedlog Novele smatralo se da je izvješćivanje suca samo nepotrebno administriranje. Teško bismo se mogli složiti s takvim stajalištem.

⁴⁸ NN 59/01, ispravak NN 67/01.

⁴⁹ Ove postavke, koje se naravno odnose isključivo na suca izvršenja, navedene su pod I. 2. ovoga rada.

ograničenjima, smatramo da sudac izvršenja svojim kreativnim radom može prerasti iz sporednog sudionika u ravnopravnog partnera u postupku izvršenja.

V. ZAKLJUČAK

14. Sudac izvršenja - nova institucija našeg izvršnog kaznenog prava

Dosadašnji rad na reformi našeg izvršnog kaznenog prava, što proizlazi iz dosadašnjih izlaganja, izazvao je određene nedoumice kao i suprotstavljena mišljenja, posebice s obzirom na ovlasti suca izvršenja. To se odrazilo ne samo u produžavanju vremena potrebnog za pripremu reforme već i u izmjenama najprije zakonskog prijedloga, a nakon toga i u zadnji trenutak prihvaćenim izmjenama već objavljenog zakonskog teksta. Nepovjerenje u mogućnosti suca izvršenja da odmah preuzme nadzor nad zakonitošću rada penalne administracije djelomično je opravdano - naš sustav obrazovanja pravnika uglavnom ne obuhvaća znanstvene discipline značajne za njegov svakodnevni rad,⁵⁰ a niti je dosadašnje iskustvo pokazalo da su suci zaista bili voljni, uz ostale poslove, više se angažirati tijekom izvršavanja zatvorskih kazni. No, unatoč ispravnosti takvih i sličnih zaključaka, u današnje se vrijeme ne može pobijati potreba sudskog nadzora nad postupkom izvršavanja kazne zatvora. Tu je potrebu uočio i zakonodavac predviđajući suca izvršenja kao novu instituciju našeg izvršnog kaznenog prava. Rezultati njegova rada u praksi bit će najbolji pokazatelj stvarne potrebe proširenja njegovih ovlasti. Smatramo stoga da su postojeće ovlasti, makar sužene i ne sasvim u skladu s konceptom postavljenim u prvotnoj verziji zakonskog teksta,⁵¹ dovoljne za početak rada sudaca izvršenja. Pri tome bismo naglasili da je za postizanje pozitivnih rezultata svakako potrebno:

- *odmah imenovati odgovarajući broj sudaca izvršenja,⁵² pri čemu je značajno, makar tamo gdje će postojati posebni centri, da to budu suci koji će u cijelosti ili barem pretežito obavljati poslove povezane uz izvršenje, a ne i druge sudačke poslove;⁵³*

---

⁵⁰ Koliko nam je poznato, ni jedan naš pravni fakultet ne predviđa penologiju kao obvezni predmet u svom nastavnom programu.

⁵¹ Što će, kako je već navedeno, uzrokovati teškoće u tumačenju odredaba ZIKZ-a.

⁵² Kriteriji za određivanje broja navedeni su u toč. 10. ovoga rada. O tome v. Josipović, M. i Tomašević, G.: *Novo hrvatsko izvršno pravo*, Hrvatski ljetopis ..., vol. 6, br. 2/1999, str. 627 - 629.

⁵³ Takva opasnost, s obzirom na nedovoljan broj sudaca, svakako postoji. Sudjelovanje u postupku izvršenja kazne ne smije, odmah na početku, postati uzgrednom, sporednom djelatnošću suca. Izbjegavanje te opasnosti neposredno je povezano uz potrebu žurne izmjene postojećih Okvirnih mjerila za određivanje broja sudaca u sudovima.

- *što prije organizirati odgovarajući specijalistički tečaj koji bi novoimеноvanim sucima izvršenja omogućio upoznavanje kako sa suvremenim načinima izvršavanja kazni zatvora tako i sa stanjem i mogućnostima našeg penalnog ustava te ih uveo u temeljna penološka znanja;*⁵⁴
- *žurno organizirati službe sudaca izvršenja.*⁵⁵

Summary

THE NEW ROLE FOR A JUDGE IN THE EXECUTION OF IMPRISONMENT

With the introduction of a new Execution of Imprisonment Act in Croatia, the new institution of executing judge is introduced for the purpose of securing judicial supervision of the imprisonment execution procedure. The authors of this paper express their, sometimes even conflicting, opinions regarding the powers which should be granted to executing judges within the above-mentioned procedure. In addition to the statutory framework for the jurisdiction and structure of this new office of executing judges, the authors express their opinions on certain contentious issues, which will be conditioned by the new legislation.

Nevertheless, the authors are unanimous that the introduction of the executing judges is a giant step forward in the protection of the fundamental rights of citizens, and in this paper they suggest proposals for the organisation of imprisonment execution centres and on the number of executing judges necessary.

---

⁵⁴ Mislimo da se nastavni plan i program takvog tečaja već trebao pripremiti. Pri tome bismo, radi izbjegavanja različitog tumačenja odredbi ZIKZ-a, trebali istaknuti probleme koje će te odredbe, odmah početkom primjene, izazvati u svakodnevnoj praksi (npr. problem upućivanja u psihijatrijsku ustanovu, pitanje sadržaja zahtjeva za sudskom zaštitom i sl.). Isto tako smatramo da bi, istovremeno sa sastancima sudaca izvršenja sazvanim od Vrhovnog suda (čl. 41. st. 4. ZIKZ), trebalo predvidjeti redovita višednevna savjetovanja na kojima bi se razmatrala aktualna problematika sudskog rada u postupku izvršenja.

⁵⁵ To znači osigurati odgovarajuće prostore, opremu te potreban broj sudskih savjetnika i ostalog potrebnog osoblja.